

FÉMEK MEGMUNKÁLÁSA ÉS A LEÁNYTANULÓK MUNKABÍRÁSA

Gondolatok egy szakdolgozat javítása közben

„... Sok gyakorlati foglalkozást vezető tanár panaszát hallottam, hogy az általános iskola VII. osztályában a leányok igen lassan és csak nagy nehézségek árán tudják elkészíteni a kalapácsfejet!...” „Jobb lenne ezt az anyagrészt egészen kihagyni!...”

Eddig a problémafelvetés. A szakdolgozat tovább folytatódik, de a válasszal végig adós marad. Helyette ím néhány gondolat.

A gyakorlati foglalkozás tanítása még alig 6–7 éves múltira tekinthet vissza. Sok a botladozás, még ma is az útkeresés időszakát éljük, amikor egymás munkáját figyelve igyekszünk jobb megoldásokat kialakítani.

A fenti megállapításokkal azonban semmi körülmények között sem érthetünk egyet! Ítéletünk alapja: a gyakorlati foglalkozások Tanterve csak a különböző műveleti fogásokat sorolja fel, és nem szól a tárgyi formákról, vagyis munkadarabokról. Azoknak megválasztását minden esetben a foglalkozást vezető tanárra bízza.

A matematika tanításában is súlyos hiba volna, ha évről évre ugyanazokkal a feladatokkal kívánnánk az egyes problémákat megvilágítani tanulóink előtt! Pedig a matematika módszertana nem több év, hanem több évszázad tapasztalataival rendelkezik, és igazán ideje lett volna egy megfelelő „állandó” feladatgyűjtemény kialakítására!

Amint a matematikában helytelen lenne egy-egy fogalom ismertetését mindig ugyanarra az egy példára építeni, ugyanúgy a gyakorlati foglalkozások óráin sem lehet állandóan ugyanazokat a tárgyi formákat alkalmazni!

A Tanterv és Utasítás a VII. osztályos leányok számára nem „a kalapácsfej” készítését írja elő, hanem az acél fűrészeléséről, reszeléséről, fúrásáról beszél, amely műveleti fogásokat nem egy, de nagyon sok tárgyi formán el lehet végezni! Az előbb elmondottak alapján erősen hibázatható az a gyakorlat, amely az egyes munkafogások tanítására mindig ugyanazokat a tárgyi formákat kívánja alkalmazni.

A gyakorlati órákon kivitelezésre kerülő darabok *hasznosságát* tekintve: nem valószínű, hogy az iskolának minden évben annyi kalapácsfejre lenne szüksége! *Anyagbeszerzési szempontból* nem biztos, hogy minden esetben sikerül majd megfelelő méretű és minőségű idomacélhoz jutni! *Oktató-nevelő munka* vonalán pedig az állandó tárgyi formák rendszerével unalmassá tennénk szaktárgyunkat, teljesen megfosztva azt az újszerűség varázsától!

Ismételten hangsúlyozni kívánom tehát: a gyakorlati foglalkozásokon nem meghatározott munkadarabokat készítünk, hanem a Tantervben körülírt műveleti fogásokat tanítjuk tanítványainknak. Ezeket a műveleteket azonban nem csupán egy tárgyi formán oktadjuk, hanem bármilyen jól megválasztott munkadarabon, amelynek elkészítése még a gyengébb fizikumú leánytanulóknak sem jelent megerőltetést!

A szakdolgozat második idézett mondata szerint a leányoknál helyesebb lenne az acélmegmunkálást teljesen kihagyni.

Ez sem elfogadható álláspont!

Az anyagmegmunkálási gyakorlatok legfőbb célja, hogy a tanulók a különböző anyagok tulajdonságait, alakíthatóságát megismerjék. Így barátkoznak először a papírral, majd a fával, később a könnyű fémekkel, végül az acéllal. Nem volna teljes a sorozat, ha az acél megmunkálása kimaradna a tananyagból. De ezen túl nem sikerülne elérni másodlagos célunkat: az anyagok megmunkálása közötti különbségek érzékeltetését!

Összegezve az elmondottakat: az előbbi problémák helyes megoldásához akkor jutunk, ha *a Tantervben előírt műveleti fogásokat olyan munkadarabokon tanítjuk, amelyek megválasztásánál tekintettel voltunk a tanulók életkori sajátosságaira!*

HUNYA MÁRIA
főiskolai tanársegéd

Uj technika alkalmazása a tanárképzésben

Az audio-vizuális eszközök megjelenése az iskolákban, az oktatásban, a tanítás korszerűsítését jelentik. Ezeknek az eszközöknek a felhasználását sürgetik a tanárképzésben is a hagyományos óralátogatások, hospitálások eddigi hiányosságai.

Jelenlegi tanárképzésünkben — mind egyetemi, mind főiskolai vonalon — a tanítási készség elsajátítása különböző — lélektani, logikai, szakmai — jellegű hospitálásokon, az ezt követő elemzési órákon, majd tanítási gyakorlatokon folyik. A hallgatók tanítási gyakorlatra való jó felkészítésében döntő szerepe van a jól megszervezett hospitálásoknak és az azokat követő termékeny elemzéseknek. E munkaterületen eddigi tapasztalataink a következőkben összegezhetők:

1. Hallgatóink szívesen jelennek meg a gyakorló iskolák falai között. Leendő hivatásukkal, munkaterületükkel való első találkozás helyei ezek az osztálytermek. Több mint két évtizedes tapasztalatom leszűrése: a tanítási gyakorlat elsajátítása mellett a hivatástudat, a tanári munka megkedveltetésének, megszerettetésének a színhelyei is a gyakorló iskolák. Fontosságuk, szerepük, sikeres felhasználásuk tehát elsőrendű feladat a tanárképzésben!

2. Az is közzismert, hogy az órák tudatos megfigyelése hallgatóink számára igen nehéz feladat. Irányított, előzetes megfigyelési szempontok adása ellenére is a hospitálások első időszakában az órán folyó tanári munka sokrétű oktató-nevelő feladattól alig tudnak valamit kihámozni. Az első elemző órák főszereplői bizony nem a hallgatók, hanem az elemzést vezető tanárok. Lépésről lépésre kell megtanítani hallgatóinkat az óra oktató-nevelő céljának megfigyelésére, az ismeretátadás legjobb módszereinek felismerésére, a pszichológiában, a gyermeklélektanban, a logikában, a szaktárgyakban, a módszertanban tanultak legeredményesebb alkalmazására. Hosszú, szívós munka eredménye, amikor a már sikeres komplex óraelemzéseket speciálóraelemzések váltják fel, és az óraelemzések főszereplői a hallgatók, a tanár szerepe csaknem kizárólagosan az irányítás, a vezetés lesz.

3. Az eddigi hagyományos hospitálásoknál a hallgatók az osztályteremben rendszerint a tanulók mögött helyezkednek el. Az óra minden mozzanatát jól megfigyelhetik, személyes kapcsolatba kerülnek az órát tartó tanárral, az órán szereplő tanulókkal. Az osztályteremben való tartózkodás valódi, átélt élményt jelent a hallgatóságnak. Közvetlen, élményszerű megfigyelés birtokosai lehetnek az óra eseményeinek. Előnye még: jóformán semmi beruházást nem igényel.

Hátránya viszont ennek a hospitálásnak:

- a) Csak egyidejű, egyszeri felhasználásra alkalmas. Megismétlésre nincs lehetőség.
- b) Óra közben a hallgatók irányítására, az órában ad hoc jelentkező, szinte váratlan, meg nem tervezhető események konkrét koncentrálására nincs lehetőség.